

Publicatie

Auteur: R.T. Wiegerink
Verschenen in: Belastingblad 2022/437
Datum: September 2022
Titel: De overschrijding van de redelijke termijn leidt op de voet van art. 17 lid 1 Grondwet tot immateriële schadevergoeding

De overschrijding van de redelijke termijn leidt op de voet van art. 17 lid 1 Grondwet tot een immateriële schadevergoeding. WOZ-waarde wordt schattenderwijs vastgesteld, nu zowel de heffingsambtenaar als belanghebbende de door hen bepleite waarde niet aannemelijk hebben gemaakt.

Rechtbank Midden-Nederland
30 september 2022, nrs. UTR 21/3599 en UTR 21/3722
ECLI:NL:RBMNE:2022:4053
(Mrs. J.R. van Es-de Vries, K. de Meulder, J.G.E. Gieskes)
Noot R.T. Wiegerink

Uitspraak

in de zaak tussen:
[eiseres], gevestigd in [vestigingsplaats],
eiseres (gemachtigde: P.J.T. Loijen)
en
de heffingsambtenaar van de gemeente
[gemeente], verweerder (gemachtigde: mr.
T. Klinkhamer).

Inleiding

1. De heffingsambtenaar heeft de waarde van onder andere de onroerende zaken aan de [adres 1] en de [adres 2] in [vestigingsplaats] op grond van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) op 1 januari 2018 (de waardepeildatum) bij beschikking van 31 maart 2020 vastgesteld, op € 1.830.000,- respectievelijk € 1.135.000,-. Met deze beschikking is aan eiseres in één geschrift ook de aanslag in de onroerendezaakbelastingen van de gemeente [gemeente] voor het jaar 2019 opgelegd en bekendgemaakt, waarbij deze WOZ-waardes als maatstaf zijn gehanteerd.

2. In de uitspraak op bezwaar van 27 juli 2021 heeft de heffingsambtenaar het bezwaar van eiseres ongegrond verklaard voor zover het is gericht tegen de WOZ-waardes van deze onroerende zaken. Omdat het bezwaar op een ander punt wel gegrond was zijn proceskosten deels vergoed.

3. Eiseres heeft beroep ingesteld tegen de uitspraak op bezwaar. De heffingsambtenaar heeft op het beroep gereageerd met een verweerschrift en met taxatierapporten.

4. De rechtbank heeft het beroep op 6 september 2022 op zitting behandeld. Hieraan hebben deelgenomen: de gemachtigde van eiseres, samen met taxateur [taxateur 1], en de gemachtigde van de heffingsambtenaar, samen met taxateur [taxateur 2].

Beoordeling door de rechtbank

5. Op de zitting hebben partijen overeenstemming bereikt over de WOZ-waarde van de onroerende zaak aan de [adres 1] in [vestigingsplaats]. Afgesproken is dat die waarde wordt vastgesteld op € 1.650.000,- en dat de opgelegde aanslag onroerendezaakbelastingen dienovereenkomstig wordt verlaagd. Partijen hebben bevestigd dat de rechtbank niet meer hoeft te oordelen over deze onroerende zaak.

6. Het geschil beperkt zich vervolgens tot de onroerende zaak aan de [adres 2] in [vestigingsplaats]. Dit is een dagopvangvoorziening voor mensen met een beperking. Het object is gebouwd in 1988 en uitgebreid in 2002. Het heeft een verwarmd zwembad met verstelbare vloer.

7. Zowel eiseres als de heffingsambtenaar hebben een taxatierapport ingediend. In beide taxatierapporten wordt als uitgangspunt genomen dat sprake is van een incurante niet-woning en wordt getaxeerd

op basis van de gecorrigeerde vervangingswaarde, aan de hand van de Taxatiewijzer Verzorging.

8. De heffingsambtenaar handhaaft de vastgestelde WOZ-waarde van € 1.135.000,-. Eiseres staat een lagere waarde voor. Op de zitting heeft de taxateur van eiseres de door haar voorgestane waarde gewijzigd naar € 875.000,-.

De heffingsambtenaar heeft de WOZ-waarde niet aannemelijk gemaakt

9. De heffingsambtenaar moet aannemelijk maken dat hij de waarde van de dagopvangvoorziening niet op een te hoog bedrag heeft vastgesteld. Naar het oordeel van de rechtbank is de heffingsambtenaar hierin niet geslaagd.

10. Eiseres voert aan dat de heffingsambtenaar ten onrechte is uitgegaan van het archetype “dagopvang op medische gronden”, omdat de cliënten van de dagopvang daar niet op basis van een medische indicatie verblijven. Het zwembad is maar klein en geeft onvoldoende aanleiding om voor het gehele object van de hogere bouwkosten die bij dit archetype horen uit te gaan. Volgens eiseres moet worden uitgegaan van het in de bezwaarfase gehanteerde archetype “dagverblijf voor ouderen of verstandelijk gehandicapten”, waarbij specifiek voor het zwembad eventueel iets hogere bouwkosten gehanteerd kunnen worden. Eiseres wijst er verder op dat de heffingsambtenaar voor enkele bouwdelen ten onrechte een levensduurverlenging heeft toegepast zonder inzichtelijk te maken waar die op is gebaseerd. Volgens eiseres moeten die bouwdelen daarom worden gewaardeerd op de restwaarde. Ten slotte vindt eiseres dat de gehanteerde restwaarde voor het gehele object onvoldoende is onderbouwd.

11. De heffingsambtenaar stelt zich op het standpunt dat de aanwezigheid van het zwembad het door hem gekozen archetype rechtvaardigt. Hij wijst er verder op dat de levensduur van enkele bouwdelen langer is gebleken dan oorspronkelijk is ingeschat. De dagopvangvoorziening is nog steeds in functie

en er zijn geen signalen dat het gebruik op korte termijn zal worden beëindigd. Voor de restwaarde is de heffingsambtenaar uitgegaan van de taxatiewijzer.

12. Over het gehanteerde archetype volgt de rechtbank het standpunt van eiseres. Tussen partijen is niet in geschil dat de dagopvangvoorziening niet bedoeld is voor cliënten met een medische indicatie en dat het object, afgezien van het zwembad, geen bouwkundige voorzieningen heeft die bij een dergelijke indicatie passen. De enkele aanwezigheid van het zwembad vindt de rechtbank zonder nadere motivering onvoldoende om uit te wijken naar het door de heffingsambtenaar gehanteerde archetype met de bijbehorende hogere bouwkosten voor het gehele object.

13. Over de technische levensduur stelt de rechtbank voorop dat bouwkundige verbeteringen of vernieuwingen aanleiding kunnen vormen voor een verlenging daarvan en voor aanpassing van de restwaarde en het tijdstip waarop die wordt bereikt. Ook in het geval dat de aanvankelijk bepaalde technische levensduur achteraf gezien onjuist is ingeschat, zijn die aanpassingen mogelijk. Het voortdurende gebruik van de onroerende zaak door belanghebbende in dezelfde functie sluit niet uit dat de restwaarde van de onroerende zaak wordt bereikt, maar kan ook aanleiding vormen om bij het bepalen van de technische afschrijving en/of restwaarde af te wijken van de uitgangspunten in de Taxatiewijzer. De heffingsambtenaar moet dan wel aannemelijk maken dat een afwijking gerechtvaardigd is.¹

14. De rechtbank stelt vast dat de oorspronkelijk ingeschatte levensduur van de installaties van het bouwdeel uit 2002 en van de afbouw en de installaties van het bouwdeel uit 1988 is verstreken. In het taxatierapport van de heffingsambtenaar is de op de waardepeildatum resterende levensduur voor deze bouwdelen bepaald op 5 jaar. De heffingsambtenaar beroept zich op het voortdurende gebruik in dezelfde functie. Naar het oordeel van de rechtbank maakt hij daarmee niet aannemelijk dat de

¹ Gerechtshof 's-Hertogenbosch 31 december 2020 (ECLI:NL:GHSHE:2020:4097 (Red.: *Belastingblad* 2021/126, m.nt. J.C. Scherff)), in stand gelaten door

de Hoge Raad in het arrest van 14 januari 2022 (ECLI:NL:HR:2022:25 (Red.: *Belastingblad* 2022/68, m.nt. Redactie)).

restwaarde later wordt bereikt. Het enkele feit dat de dagopvangvoorziening nog in gebruik is, is daarvoor onvoldoende.

15. De heffingsambtenaar is van het onjuiste archetype uitgegaan en heeft de resterende levensduur niet aannemelijk gemaakt. Alleen al daarom is de vastgestelde WOZ-waarde ook niet aannemelijk gemaakt. De rechtbank zal daarom de beroepsgrond dat de restwaarden niet aannemelijk zijn gemaakt onbesproken laten. Het beroep is gegrond en de rechtbank vernietigt de uitspraak op bezwaar, voor zover die ziet op deze onroerende zaak en op de vergoeding van proceskosten.

Eiseres heeft de voorgestane waarde niet aannemelijk gemaakt

16. Omdat de heffingsambtenaar niet aan de op hem rustende bewijslast heeft voldaan, komt de vraag aan de orde of eiseres de door haar gestelde waarde aannemelijk heeft gemaakt. De rechtbank beantwoordt ook deze vraag ontkennend.

17. Eiseres heeft een taxatierapport ingediend, waarbij voor de restwaarden van de gebouwdelen van de Taxatiewijzer wordt afgeweken. Gelet op de in overweging 13 aangehaalde rechtspraak is het nu aan eiseres om aannemelijk te maken dat die afwijking gerechtvaardigd is. Daarin is eiseres niet geslaagd, omdat er geen onderbouwing is gegeven voor de gehanteerde restwaarde. De door eiseres voorgestane waarde is daarom ook niet aannemelijk.

De rechtbank stelt de waarde schattenderwijs vast

18. Omdat geen van beide partijen naar het oordeel van de rechtbank er in is geslaagd het van haar gevraagde bewijs te leveren, bepaalt de rechtbank de waarde van de onroerende zaak aan de [adres 2] in [vestigingsplaats] op de waardepeildatum schattenderwijs op

€ 1.000.000,-. De rechtbank bepaalt verder dat de heffingsambtenaar de aanslag onroerendezaakbelastingen overeenkomstig die waarde vermindert.

Vergoeding van immateriële schade

19. Eiseres heeft verzocht om vergoeding van immateriële schade, omdat de procedure over haar belastingaanslag onredelijk lang heeft geduurd.

20. De rechtbank toetste dit soort verzoeken om schadevergoeding tot nu toe aan het rechtszekerheidsbeginsel, dat ook ten grondslag ligt aan artikel 6 van het Verdrag ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (EVRM). Voor de inhoudelijke toetsing werd aangesloten bij de uitgangspunten daarvoor uit het overzichtsarrest van de Hoge Raad² en de daaraan ten grondslag liggende rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

21. Met ingang van 30 augustus 2022 is de Grondwet gewijzigd en is het recht op een eerlijk proces opgenomen in artikel 17, eerste lid. Anders dan het EVRM is artikel 17 van de Grondwet van toepassing op geschillen over belastingaanslagen. Omdat de duur van een procedure bij de belastingrechter niet is vastgelegd in een wet in formele zin, mag de rechtbank de vraag of zo'n procedure in een concreet geval onredelijk lang heeft geduurd toetsen aan deze nieuwe bepaling van de Grondwet. Het toetsingsverbod uit artikel 120 van de Grondwet staat daar niet aan in de weg. De rechtbank zal het verzoek om vergoeding van immateriële schade daarom toetsen aan artikel 17, eerste lid, van de Grondwet en het daarin neergelegde recht op een eerlijk proces binnen een redelijke termijn. Deze toetsing is inhoudelijk echter niet anders. De bepaling in de Grondwet heeft een ruimer toepassingsbereik dan dat van artikel 6 van het EVRM. Wat de materiële waarborgen van een eerlijk proces betreft heeft de wetgever echter willen aansluiten bij de waarborgen die artikel 6 EVRM biedt voor geschillen over burgerlijke rechten en bij strafvervolgning. De wetgever heeft het minimum beschermingsniveau dat artikel 6 EVRM biedt in de Grondwet willen vastleggen.³ Voor de inhoudelijke beoordeling van de vraag of de redelijke termijn is overschreden en zo ja, wat de consequenties daarvan moeten zijn zal de rechtbank daarom nog steeds artikel 6 van het EVRM en de daarvan afgeleide

² Arrest van 19 februari 2016, ECLI:NL:HR:2016:252.

³ Kamerstukken II 2015-16, 34 517, nr. 3, p. 4.

rechtspraak als uitgangspunt nemen. Dit leidt tot de volgende afdoening van het verzoek van eiseres.

22. De behandeling van zaken als deze, waarin van een bezwaar- en beroepstermijn sprake is, mag maximaal twee jaar in beslag nemen. Daarbij is een termijn van zes maanden voor de behandeling van het bezwaar en een termijn van anderhalf jaar voor de behandeling van het beroep redelijk. De te beoordelen periode vangt aan met de datum waarop het bezwaarschrift door de heffingsambtenaar is ontvangen en loopt door tot de datum waarop de rechtbank in eerste aanleg uitspraak heeft gedaan. De rechtbank stelt vast dat het bezwaarschrift op 30 april 2020 door de heffingsambtenaar is ontvangen. De rechtbank doet uitspraak op 30 september 2022. De totale duur is (naar boven afgerond) 29 maanden. De redelijke termijn van 24 maanden is dus met 5 maanden overschreden. Eiseres heeft daarom, uitgaande van € 500,- per overschrijding per half jaar, recht op een schadevergoeding van € 500,-. De rechtbank stelt vast dat de bezwaarfase (geëindigd met de uitspraak op bezwaar van 27 juli 2021) afgerond 15 maanden heeft geduurd en daarmee 9 maanden te lang. De volledige overschrijding komt daarom voor rekening van de heffingsambtenaar.

Proceskosten

23. Omdat het beroep gegrond is moet de heffingsambtenaar het griffierecht aan eiseres vergoeden en krijgt eiseres ook een vergoeding voor haar proceskosten.

24. De proceskostenvergoeding is met toepassing van het Besluit proceskosten bestuursrecht berekend. Voor de rechtsbijstand door een gemachtigde krijgt eiseres een vast bedrag per proceshandeling. De vergoeding bedraagt in totaal € 2.056,- (1 punt voor het bezwaarschrift en 1 punt voor de hoorzitting met een waarde van € 269,- per punt en 1 punt voor het beroepschrift en 1 punt voor de zitting met een waarde van € 759,- per punt). Daarbij is de rechtbank, gelet op het arrest van de Hoge Raad van 27 mei 2022⁴, in afwijking van het Besluit proceskosten bestuursrecht uitgegaan van

een waarde per punt in beroep van € 759,-. De overige proceskosten die worden toegekend zijn de kosten voor de taxatierapporten van beide objecten ter hoogte van totaal € 1.887,60 en vergoeding van de kosten voor de aanwezigheid van de taxateur op de zitting ter hoogte van € 145,20 (1 uur x €120,- + 21% btw). De proceskosten bedragen daarmee in totaal € 4.088,80. Als de heffingsambtenaar al proceskosten heeft vergoed voor de bezwaarfase (de uitspraak op bezwaar voorzag daarin) mag hij deze verrekenen met deze kostenveroordeling.

Beslissing

De rechtbank:

- verklaart het beroep gegrond;
- vernietigt de uitspraak op bezwaar, voor zover die ziet op de onroerende zaak aan de [adres 2] in [vestigingsplaats] en op de proceskosten;
- stelt de waarde van deze onroerende zaak vast op € 1.000.000,- naar de waardepeildatum 1 januari 2018 en bepaalt dat de heffingsambtenaar de aanslag onroerendezaakbelastingen overeenkomstig die waarde vermindert;
- bepaalt dat deze uitspraak in zoverre in de plaats komt van de bestreden uitspraak op bezwaar;
- veroordeelt de heffingsambtenaar tot het betalen van een vergoeding van immateriële schade aan eiseres tot een bedrag van € 500,- ;
- bepaalt dat de heffingsambtenaar het griffierecht van € 360,- aan eiseres moet vergoeden;
- veroordeelt de heffingsambtenaar tot betaling van € 4.088,80 aan proceskosten aan eiseres.

Noot

Deze WOZ-procedure betreft de waardering van twee onroerende zaken. Over de waarde van één van die onroerende zaken bereiken partijen bij de zitting van de rechtbank een compromis. Ten aanzien van de andere

⁴ ECLI:NL:HR:2022:752 (*Red.: Belastingblad* 2022/288, m.nt. A.P. Monsma)

onroerende zaak stelt de rechtbank de waarde schattenderwijs vast, nadat is overwogen dat zowel de heffingsambtenaar (op wie de bewijslast rust) als belanghebbende de door hen voorgestane waarde niet aannemelijk hebben gemaakt. Tot zover niets nieuws onder de zon.

Interessanter wordt de uitspraak als de rechtbank toekomt aan de vergoeding van immateriële schade vanwege de geconstateerde termijnoverschrijding. De vergoeding van dergelijke schade werd voorheen gebaseerd op art. 6 EVRM. Die bepaling is strikt genomen niet van toepassing op belastingrechtelijke geschillen. Uit het aan art. 6 EVRM ten grondslag liggende rechtszekerheidsbeginsel vloeit echter voort dat ook in zaken die niet onder het toepassingsgebied van art. 6 EVRM vallen, een geschil wel binnen een redelijke termijn moet worden beslecht. Dat geldt ook voor belastingzaken sinds HR 10 juni 2011, ECLI:NL:HR:2011:BO5046, Belastingblad 2011/983 m.nt. P. de Bruin. De rechtbank toetst de termijnoverschrijding in dit geval echter niet aan art. 6 EVRM, maar aan het nieuwe art. 17 lid 1 Grondwet. Die bepaling luidt met ingang van 30 augustus 2022:

“Ieder heeft bij het vaststellen van zijn rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde vervolging recht op een eerlijk proces binnen een redelijke termijn voor een onafhankelijke en onpartijdige rechter.”

De indirecte aanleiding van deze grondwetswijziging is het rapport van de Staatscommissie-Thomassen uit 2010 (bijlage bij Kamerstukken II, 2010-2011, 31 570, nr. 17). Deze commissie adviseerde unaniem om het recht op een eerlijk proces vast te leggen in de Grondwet. Hoewel het vervolgens nog een aantal jaar duurde voordat een wetsvoorstel in behandeling werd genomen en twijfels werden geuit over de concrete meerwaarde van de bepaling, is het wetsvoorstel met zeer ruime meerderheden aangenomen. De Staatscommissie-Thomassen onderkende in haar rapport dat opnemings van een ieder verbindende verdragsrechten in de Grondwet op zichzelf

genomen de rechtsbescherming van de burger niet versterkt. Toch dichtte de commissie belang toe aan het opnemen van grondrechten in de Grondwet omdat grondrechten daarin thuishoren en niet enkel in verdragen moeten worden gevonden. Ook uit de memorie van toelichting blijkt dat het wetsvoorstel aansluit bij de waarborgen die art. 6 EVRM biedt (Kamerstukken II, 2015-2016, 34 517, nr. 3, p. 4). Ook is daarin geëxpliciteerd dat de huidige wetgeving en rechtspraak voldoen aan het minimumbeschermingsniveau dat art. 6 EVRM biedt. De Hoge Raad merkte in de consultatiefase naar aanleiding van het wetsvoorstel op dat de voorgestelde bepaling codificeert wat krachtens verdragsrecht grotendeels al geldend recht is en dat om die reden niet behoeft te worden gevreesd voor problemen van overgangsrecht. In de memorie van toelichting wordt aangestipt dat het onderhavige wetsvoorstel (dat wil zeggen het nieuwe grondwetsartikel 17 lid 1) ook van betekenis is in het huidige grondwettelijke stelsel ondanks het verbod op toetsing van formele wetten aan de Grondwet (zie art. 120 Grondwet).

Voor zover ik heb kunnen nagaan is dit de eerste uitspraak waarin de nieuwe grondwettelijke bepaling wordt toegepast. De rechtbank sluit zich aan bij de in de wetgeschiedenis naar voren gebrachte opvatting dat het toetsingsverbod in dit geval niet in de weg staat aan toepassing van art. 17 lid 1 Grondwet. Er wordt hier immers niet aan een formele wet wordt getoetst. Zij sluit voor wat betreft de materiële toepassing van de regels omtrent de overschrijding van de redelijke termijn aan bij de bestaande jurisprudentiële regels zoals die op art. 6 EVRM zijn gebaseerd. Ook dat is in lijn met de achtergrond van de wetswijziging. Die beoogt immers geen wijziging aan te brengen in de bestaande praktijk. Ook in zoverre dus eigenlijk niets nieuws onder de zon, zij het dat de verankering van het belangrijke recht op een eerlijk proces thuishoort in de Grondwet.

Auteur: R.T. Wiegerink